

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

Den offentlige Examen

i Aarhus Cathedralsskole

i Juli 1847.

Indhold:

- 1) Om danske Læsebøger for Begyndere, med særegt Hensyn til den af Funch, Røgind og Warburg udgivne Læsebog.
Af Adj. J. Røgind.
- 2) Skoleefterretninger ved Rector Blache.

Aarhus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

I.

Om

danske Læsebøger

for Begyndere,

med særeget Hensyn til den af Funch, Nøgind og

Warburg udgivne Læsebog.

Nærværende lille Afhandling skal tydeliggjøre den Plan, som ligger til Grund for den paa Titelbladet nævnte Læsebog. Det syntes uforfødt at tale om Bogens Enkeltheder; thi derom kan en fornuftig Læser vistnok selv dømme, naar han stiller sig paa det rette Standpunkt. Men hvilket dette er, hvilke Fordringer der maa gjøres til Stof og Form i en dansk Læsebog for Børn, naar en virkelig Tilegnelse af Modersmaalet derved skal fremmes, derom er der vel Grund til at tale, især naar man har en Opfattelse af denne Sag, som afviger endel fra den almindelige, hvis der ellers er nogen saadan, og naar man troer at kunne retfærdiggjøre sin Afvigelse.

Hvad Værd har det, at vide Navne og Tal og Ste-
der, naar det, som Navnet betegner, som Tallet teller, ikke frem-
stiller sig levende for Sjælen?

Wynsters Betragtninger.

I. Forskjellige Forestillinger om en dansk Læsebogs Stof, fornemlig om den moralske For- tælling og Forstandsøvelser.

Derksom man fra de eksisterende danske Læsebøger for Børn kan slutte sig til Noget, synes det almindelig antaget, at en saadan Bog maa indeholde et Stof, som kan udvide Kundskaben, skærpe den moralske Følelse og Forstanden. Naar nu den Bog, for hvis Skyld disse Blade nærmest ere skrevne, vidner om en aldeles forskjellig Anskuelse, maa vi vel tænke os Mangen spørge, om det er overflødigt at sørge for BARNETS Moralitet; om Forstanden ikke skal øves i den tidlige Alder; om det kan skade, at man benytter Lejligheden til at meddele BARNET en eller anden nyttig Kundskab, som ikke kan ventes andenstedsfra; om Alt skal være beregnet paa Udspredelse og Morfak. Disse Spørgsmaal kunne hurtigere gøres, end besvares, og vi maa udbede os Læserens Taalmodighed, til at følge os Punkt for Punkt.

1) For at begynde med den tilsyneladende Mingeagt for det moralske Stof, ville vi spørge, om der skal tales til

de Umyndige i Bignelser eller i ligefrem belærende Foredrag; om det skal være rigtigere at sige: Du skal sky Begjærlighed efter Rigdom, end at fortælle Historien om den blinde Baba Abdalla eller om Midas, der kunde forvandle Alt til Guld; om Sniidhedens og Besindighedens Herredømme over den raa, plumpe Kraft bedre tydeliggjøres ved den udtrykkelige Forsikring om at det forholder sig saa, end naar man fortæller Historien om Polysem og Odysseus. Dog — man har jo følt, at den barnlige Alder trængte til at erholde Sandheden paa en anden Maade end ved tør Moraliseren, man har følt Nødvendigheden af at individualisere det Almindelige; men paa den anden Side har man frygtet for at tabe det Moralske af Sigte, naar man tyede til Skildringer af den ovennævnte Art, hvori der unægtelig er Meget, som ikke ligefrem kan myntes ud i Moral. I denne Forlegenhed fandt man den gyldne Middelvej i den moralske Fortælling; thi her var en Digtning, som hvert Øjeblik lod Moralens skinnende igjennem; her var slet Intet, som kunde drage Opmærksomheden bort fra Dyden og Laster. Man bemærkede ikke, at det var den rette Vej til at gjøre Ondt værre. Thi naar Digtningen blot er en Klædning, som man for et Syns Skyld har givet den moralske Betragtning paa, saa er Poesien gjort til Haandværksarbejde og Produktet bleven meningsløst, forsaavidt som Digtningens Anskuelse, hvor igjennem Moralens skulde vinde Liv, ikke kan naaes ad denne Vej. Men selv om man end, i Betragtning af den gode Hensigt, bærer over med saadanne Fortællingers æsthetiske Jammerlighed; om man blot seer hen til Moralens i dem: saa er det aabenbart, at de, netop paa Grund af deres poetiske Ukselighed, ere en langt uheldigere Form for moralsk Belæring, end et Raisonnement, der bevæger sig i rent almindelige Udtryk. Thi Handlingen eller Begivenheden mangler indvortes Fylde, fordi Personerne ikke ere Mennesker, men

Abstraktioner; og Intet af det umiddelbart tiltalende, som er i den poetiske Reproduktion af Virkeligheden og som kan gjøre selv det Eventyrlige saa menneskeligt; ingen Sammenhæng mellem Individualiteter og Handlinger eller Begivenheder, hvorved den ene sjælelig bestemmer den anden, — er der at opdage. Der er kun Egenskaber, som man giver Menneskenavne; man kalder Ærlighed Peter og Bedrageri Poul, og Fortællingen, hvoraf man naturligvis ikke skal lære andet end at Peter er Ærligheden in abstracto og Poul Tyveri in abstracto, lyder nu i Korthed saaledes: Peter seer Æblerne fra Nabovens Have hænge ud over Planteværket, men rører dem ikke; thi han kan holde en dydig Præken om den Skam eller maaste tillige den Fare, en Tyv udsætter sig for; fremdeles kan han, om det behøves, afdeklamere nogle Fraser om Last og Dyd og god Samvittighed &c. og alt dette koster ham ikke synderlig Uejlighed, thi hans Dyd er i Reglen saa bekræftet, at han slet ikke fristes. Men Poul — ja han sjæler naturligvis; thi naar man vender Peter om, faaer man Poul. Hvis Modsetningen ikke var saa komplet, kom Dyden ikke til at skinne i sin Glorie og Lasten blev ikke hæslig nok. Denne totale Mangel af indvortes Sandhed søger den moralske Fortælling at erstatte ved at lade Himlen umiddelbart gribe ind med Belønning og Straf, saa at Skæbnen i det Udvortes bliver et adækvat Udtryk for Bedkommendes Moralitet. Omvendelsen fra det Onde gaaer i Reglen saaledes for sig, at en eller anden Tugtelse, en eller anden sørgelig Begivenhed, som Synderen maa anse for Himmels Straf, bringer ham til den Beslutning at aflægge sine Fejl, hvilket ogsaa fra samme Stund lykkes ham, saa at han om ganske kort Tid er ligesaa god som den Dydige. Den Dydige gaaer og tænker paa Lønpen, og den lader heller ikke vente paa sig, og naar den kommer, kjender Dydsmonsteret den paa Djeblikket og siger med megen Tilfredshed til sig

selv: Det kan jeg takke min Dyd for. Kom Lønnen ikke
 faa havde han god Grund til at beklage sig. — Naar der
 Onde har faaet sin Straf, naar Naboen har pryglet ham
 eller Naboens Hund bidt ham i Benet, saa er han færdig
 thi hvis han ombender sig ifølge denne Himlens Straf, saa
 ved man jo, at han i sit øvrige Liv er dydig; hvis han der-
 imod fremturer i sin Sletthed, saa kan man være vis paa
 at Ulykken ikke vil slippe ham, før han kommer af Dage paa
 den skrækkeligste Maade, efter en Vandring gennem Ulykkens
 Huler og Glendighedens Boliger. Alt dette finder den Dy-
 dige nu i sin Orden; thi ligesaa klart som han allevegne kan
 se Forsynets Løn, ligesaa lidet generer det ham at bifalde
 Straffen, skjønt det naturligvis skeer med megen Anstand og
 Pænhed. Altsaa dette farisæiske Spilfægteri skal kaldes Mo-
 ral! Denne i Bund og Grund fordømmelige Egoisme skal
 anbefales Børn! Denne Betragtning af Forsynet i Gudske
 Klokkers Maner skal være from og opbyggelig, og vel tillige
 barnlig! De, som klage over, at Digtingen fører Barnet
 bort fra den virkelige Verden, skulde betænke, om disse mo-
 ralske eller umoralske Personer ere grebne ud af Livet, om
 man finder dem nogensteds, og om det er raadeligt at gaa
 til Mennesker med Forestillingen om en saadan Fordeling af
 Dyd og Last. Naar nu den Handlende stilles i et rent ud-
 vortes Forhold til sin Synd og sin Dyd, og Løn og Straf
 udenfra kommer til Dyden og Lasten; naar Begivenhedernes
 Forhold til Personen er aldeles tilfældigt og Berøringen
 imellem dem kun foregaaer i det Udvortes; naar ogsaa Gud
 kun bliver en Maskine, som Mennesket efter Behag kan sætte
 i Bevægelse: mon det da skulde være formeget sagt, at den
 moralske Fortælling præferer Skindhellighed, men ikke Moral,
 og at Moraliserings Form netop udhuler Pligtbudet og
 gjør den tomme Skal til Middell for egennyttig Beregning.
 Skildringen af Dyden er kjedsommelig og det er heller ikke

bedre bevendt med Lasten, med mindre det af Banvare, ganske mod Fortællerens Hensigt, skulde hælde sig, at man undte det dydige Snærperi alle Ulykker, som man siger, og syntes bedre om den Uvorne end om den Artige. Saameget om den moralske Fortælling.

2) Forstandens tidlige Dannelse indskræpes i Almindelighed som en Sag af overmaade stor Vigtighed. Børnet, siger man, skal vænnes til at henføre det Enkelte under det Almindelige, og dertil yder den danske Undervisning den bedste Lejlighed, fordi den ikke har et saa bestemt positivt Indhold som andre Fag, men det der er af større Vigtighed, at Forestillingerne i Almindelighed klares, end at bestemte Kundskaber læres. Som Forberedelse til at udtrykke sig skriftlig om almindelige Materier behøves foreløbige Betragtninger af mangfoldig Art, hvortil den danske Læsebog nærmest skal give Stof. Jo mere forstandigt dens Indhold er, desto mere faaer Forstanden af øve sig paa: den umyndige Forstand skal optugtes ved den modue. Man forlanger altsaa alvorlig Læsning, helst angaaende det, som er vigtigst for et Menneske at faa Forstand paa, nemlig: Hans moralske Natur og Væsen, den ham omgivende Natur, Dyr, Planter osv., det borgerlige Samfunds Pligter og Rettigheder, Fædrelandets Historie, Exempler paa store og gode Handlinger, Levereleger, osv. Man forlanger, at der meddeles en fattelig Belæring om saadanne Gjenstande, for at den unge tidlig kan blive bekendt dermed og vænnes til at efterdanne Betragtninger af den Art hos sig selv. Vi indromme villig, at al saadan Beregning med Hensyn til praktiske Forhold laa udenfor vor Forestilling om en dansk Læsebog for Børn. Da det er Børn, som skulle forstaa det, der siges, fandt vi det i sin Orden at spørge: Hvad forstaa Børn? Der er jo dog Noget, som ligger over deres Faaetevne, og der er Noget, som baade de og Børne kunne finde, hverken er godt

nok til Børn eller til Borne. Men forud for dette Spørgsmaal gaaer et andet: Hvad er en Forstand, som ikke har sin Mod i Erfaring? Man er vel besøjet til dette Spørgsmaal, naar det saa ofte viser sig, at Forstanden gjøres til en Færdighed i at gjentage efter Hufommelsen visse loci communes, det være sig grammatikalske, moralske, forstandige ic. Denne Færdigheds Udvikling i Barnealderen er vistnok en stor Hindring for enhver uforbeholden Hengivelse og Opfattelse, fordi en laant Betragtning idelig skyder sig ind imellem Djet og Gjenstanden, saa at Vedkommende, idet han troer at iagttage, dog kun seer sin egen forgjæmte Visdom. Saalænge imidlertid Visdommen sidder løst, blot som Frase, kan man vel haabe, at Tiden vil forstyrre den hele Herlighed og forvandle den altoverskuende Kløgt til jævn menneskelig sund Sands, eller rettere restituere den tabte Sands; men værre er det, naar en Interesse for den forstandige Betragtning kommer saa stærkt frem i Barne-Alderen, at Barnet anvender den ogsaa uden for Undervisningen. Saa faaer man det uhyggelige Syn af gammeltloge Børn, hvis Reflexion har fortæret deres Barnlighed, saa at det rige Fond af Natur, som skal nære et Menneske for hele Livet og hvori hans Gjerning og Tænke idelig skal nedsænke sig for at fornyges, hos dem er udtømt. Man betænke dog, at et Menneskes naturlige Mandsliv trænger til dygtig Næring, for at frembringe friske Tanker, og at, ligesom der gives en Tid, da Omfor- gen for den fysiske Udvikling er Hovedsagen, saa er der ogsaa en Tid, da man med Omhu og Barsomhed maa frede om det naturlige Mandelige, om de uvilkaarlige Livsyttninger i det Mandelige, om Gemyttets Liv. Man vende sig en Stund mod Sandsen, man ile ikke saa stærkt med at forvandle Sands til Reflexion, man tvinge ikke Reflexionen ud af Sandsen, for den barnlige Tilegnelse er færdig med sit Arbejde og Erfaringen moden til at føde Forstanden. Dersom Forstanden

skal betragte det Enkelte fra et almindeligt Synspunkt, saa er det dog nødvendigt, først at opfatte det Enkelte gennem Anskuelsen. Ligesom et Menneske i modnere Aar erhverver sig Menneskekundskab ved at omgaaes med Mennesker og Erfaring i Verden ved at komme i Berøring med virkelige Livsforhold: saa er ogsaa i Undervisningen Disciplens Besiddelse af Forestillingen betinget deraf, at det Almindelige kan referere sig til Situationer, Karakterer, Begivenheder osv. som fremstille sig med umiddelbar Anskuelighed, og hvori det Almindelige er tilstede i den meest konkrete Skikkelse.

En saadan Række af Billeder, hvori en Mangfoldighed af menneskelige Tilstande og Vilkaar aabenbarer sig, med en Dybde i Anskuelsen, som den skarpeste Tænkning ikke kan naa, med en forunderlig Kunst i Skildringen, som formaaer at lægge den største Højhed og Jnderlighed i det simpleste Udtryk, have vi villet byde den barnlige Alder; men Forstandsøvelser, i den almindelige Betydning, laa udenfor vort Formaal. Dersom Forstanden øvede sig paa disse Fortællinger, for at bringe en Moral ud af dem, og gjorde det en saadan Iver, som om Moralen dog var det Æneste, der havde Betydning: saa gik Bestræbelsen jo ud paa at arbejde sig ud af Billedet, at kaste det bort som en overflødig Luxus, eller rettere som en Form, der fordunklede Sandheden; og det var da overhovedet ikke let at forstaa, hvorfor man ikke heller lod det bero ved alene at meddele Moralen, medmindre Forstandsøvelsen skulde bestaa i at slaa sig til Nidder paa Fortællingens Uformuenhed. Eller ogsaa kunde Forstanden vende sig mod det Eventyrlige i Fortællingerne og omsætte Fantasiens Verden i Virkelighedens; den kunde gjøre opmærksom paa, at saadanne Væsenes som Nisser og Havmænd slet ikke ere til, at det kun er Dvertro og Fabler, og at Børn for Guds Skyld ikke maa tro, at saadan Noget kan ske, som der fortælles om i Eventyrene. Paa begge Maader forstyr-

redes naturligvis hele Illusionen, man opstillede et Begreb om Sandhed og Løgn, som gjorde Poesi og Kunst til Gøglespil, og hoverede over den saakaldte Overtro med en fattig Oplysning: kort sagt: mestrede Fortællingen, istedenfor at lære af den. Dersom man til Brug ved Forstandsbøvelser ønsker Fortællinger, som man ikke behøver at rette, før man med Tryghed kan anbefale dem: saa gjør man uden Tvivl bedst i at vælge saadanne, hvori den prosaiske Virkelighed forreft er gjengiven i al sin Udvoreshed. Saadanne Produkter kunne Intet tabe ved at gjennemarbejdes med Forstandsbøvelser. Om man kan vinde Noget af det, som Intet har at tabe, er et andet Spørgsmaal, hvis Besvarelse maa overlades til dem, som ynde Forstandsbøvelser. Vi have derimod tænkt os, at man maatte gaa lige den modsatte Vej, nemlig arbejde for at bringe Billedet, baade det hele og de enkelte Træk saa nær til Anskuelsen som muligt, for at Forstillingen kunde vinde den livligste Skikkelse. Thi det første Totalindtryk, hvor væsentligt det end er, er langtfra Alt, som kan vindes af Fortællingen; men ved en Vandring fra det Hele gennem Enkelthederne og atter tilbage kan den ubestemte Interesse udvikle sig til Fortrolighed. At finde sig hjemme i Fortællingen, at blive saa fortrolig med den, at man seer det Hele afspejle sig i det Enkelte, er ikke et Øjeblik's Sag; men jo ypperligere Fortællingerne i sig selv ere, desto oftere kan man ønske at vende tilbage til dem, og det med en Længsel som efter en gammel Ven. (Hvorofte kan man læse en moralsk Fortælling?)

3) Angaaende de nyttige Kundskaber ville vi bemærke, at det dog umulig kan være Meningen med en dansk Læsebog, at den skal indeholde Stumper af Historie, Geografi, Naturhistorie osv. naar der i Skolen gives særskilt Undervisning i disse Fag. En anden Sag er det, at man i Almueskoler, hvor det ellers mangler paa Tid og Lejlighed til at

meddele saadanne Kundskaber, kan ønske daglig at benytte en Bog, hvori alt Vidværdigt indeholdes.

4) Og endelig, hvis Noget skulde indvænde mod vor Bog, at den er for underholdende, ville vi føle os meget smigrede ved denne Anklage. Den største Del af de Stykker vi have valgt, ere, ifølge den almindelige Dom, saa fortræffelige, at de umulig kunne henregnes til slet Morstabslæsning, hvis ellers ikke Oversættelsen og Bearbejdelsen har berøvet dem altfor meget af deres oprindelige Værdi. Dersom nu Disciplens Interesse kan frængsles ved Bogen, saa forekommer dette os at være en stor Fordel, da vi ikke kunne andet end vedkjende os den Overbevisning, at enhver virkelig Forstaaelse af Noget er betinget af den Livlighed i Interessen, hvormed det omfattes.

II. Det Almindelige i Sproget og det Særegne.

Vi have i det Foregaaende omtalt, at en dansk Læsebogs Djemed ikke er at meddele reale Kundskaber, eller ligesom frem at arbejde for Forstanden og Moraliteten. Det blev antydet, at Alt maatte tjene til at fremme en levende Tilsegnelse af Sproget. Men hvad forstaaes ved at tilegne sig Sproget? Mange mene, at Sproget erhverves alene udenfra ved Bekjendtskab med dets Ord og Talemaader. De sige, at Sproget maa tages som det forefindes; at den Enkelte ikke egenmægtig kan forandre det bestaaende, eller føje noget nyt til, med mindre det er en udmærket Videnskabsmand eller Digter, et Geni, som kan bryde nye Baner i Landens Berden. Ham indrømme de Ret til at udvide Sprogets Grændser, ved enten at skabe nye Udtryk, eller modificere de gamle, saa at Forestillingen tildels forandres; men for almindelige Mennesker er Sligt ikke tilladt. Den Dygtighed i Modersmaalet, som ved Undervisningen skal erhverves, bestaer da

først i Omfanget og Massen af Sprogstof, hvad man maaſte vilde kalde Fylde af Sprogkundskab og dernæst i Færdigheden i at anvende denne Kundskab. Overgangen fra det første til det andet dannes af Grammatiken, der meddeler Lovene for Ordformer og Sætninger. Man fik da et Materiale, som ligefrem læres, en Anvisning til at benytte det (i Begyndelsen Grammatik, senere Rhetorik) og endelig mundtlige og skriftlige Øvelser i Sproget. Ifølge denne Forudsætning maatte man gjøre den Fordring til Læsebogen, at den indeholdt Stof, som gav Lejlighed til at indsamle det rigeste Ordforraad; at alle Arter af Sætninger forekom deri, lige fra den nøgne til den meest udvidede og fremdeles fra den løse Sætning til den sammensatte Periode, og dette naturligvis ikke paa Maa og Faa, men efter en streng Plan. Og naar hertil føjes, at alle de enkelte Udtryk og Konstruktioner naturligvis skulde være danske og Indholdet i almindelig Forstand populært: saa er vel omtrent Alt sammensattat hvad man fra dette Standpunkt forlanger. Men der er herved meget at bemærke, det er ikke vanskeligt at paavise, at alle disse Fordringer kunne fyldestgjøres og Bogen dog være i høj Grad maadelig. Den hele Betragtning hviler nemlig paa en skæv Førestilling om Individets Forhold til det fælles Sprog.

Det er en stor Wildfarelse, at Førestillingerne uden videre ere givne i Sproget saaledes som den Enkelte skal bruge dem. Thi om end Sprogbrugen har meddelt Ordene en vis Betydning, hvorfra man ej uden Vilkaarlighed kan afvige; om end Ordstillingen heller ikke er overladt til Enhvers For-godtbefindende; saa er der dog et Spillerum for de forskjellige Individualiteter, og Enhver, som bruger Sproget, maa paa-trykke det Almindelige sit Mærke, d. e. tale ud af sig selv, medens han udtaaler det Almindelige. Førestillingerne ere vel, efter deres almindelige Indhold, tilstede i Sproget, men i

denne Almindelighed er der ingen Trang til deres Meddelelse, og der er heller Ingen, som kan meddele dem paa denne Maade, uden at han holder sig selv udenfor, det vil sige: meddeler Forestillinger, han ikke har, som om han havde dem. Denne Brug af Sproget træffer man dog ikke sjældnen, endog uddannet til en Elegance i Formen, som med Dette er bleven benævnet „æsthetisk Skjønkrift.“ Men Færdighed i den Art Stil er en farlig Sag, fordi den kun er mulig paa Sandhedens Bekostning. En vil f. Ex. være Digter, men besidder uheldigvis kun den tekniske Færdighed og en god Hukommelse. Hvad gjør han saa? Han slikker Reminiscentser sammen i velklingende Vers, og den poetiske Begejstring er Løgn fra Ende til anden. Ogsaa i det prosaiske Foredrag gives der en Migtighed, Runding og Skjønbed, hvormed det forholder sig paa samme Maade som med den omtalte Digtning paa anden Haand. Stilens udvortes Fortrin kunne alle erhverves ad udvortes Vej, og man kan maaske sige, at jo mere overfladisk et Menneske er, desmindre koster det ham at skaffe sig denne Færdighed. Men hvorledes gaaer det nu til, at en Tale kan være korrekt i sproglig Henseende, uden Fejl i Tanken, ordentlig i Fremstillingen, ja endog fuld af Beltalenhed, og dog med alt dette være ørfesløs og daarlig? Herpaa svares: Naar alle disse Fortrin udenfra ere komne til Talen, saa er det tilsyneladende Herredømme over Sproget en Illusion; thi Forestillingens Indhold er blot det Almindelige, som Alle, der bruge Sproget, have tilfælles. Men naar man tager det individuelle Præg bort fra Forestillingen, saa mangler den væsentligste Bestemmelse, nemlig dens Maade; det der siges bliver tomt og ubestemt, det er, som kom Talen ikke fra et Menneske, men fra en vel oplært Papagoje, og ligesaalidet som Bedkommende, der taler saaledes, forstaaer Noget ved hvad han siger, ligesaalidet kunne

Andre forstaa ham, om ogsaa Mange vilde henrykkes over Talens Skjonhed.

Naar altsaa Ordet med dets almindelige Indhold ikke tillige er Udtryk for en individuel Forestilling; naar Forbindelsen af Ordene til sammenhængende Tale ikke svarer til Forestillingernes virkelige Forhold til hverandre i en bestemt Person: saa er Sproget ikke tilegnet, men gjør kun Tjeneste som død Masse. At Sproget skulde blive levende ved Grammatikken, er en Misforstaaelse; thi Grammatikken behandler kun Sprogets almindelige Love, men det Personlige og Individuelle, Sjælens Udtryk i Talem, vedkommer den aldeles ikke. En Udlænding kunde ved ængstelig Benyttelse af Grammatik og Lexikon maaske lære at skrive det danske Sprog saaledes, at man ikke kunde finde en eneste grammatikalisk Fejl, maaske endog med større grammatikalisk Korrekthed, end man kunde finde hos Nogen af vore klassiske Forfattere; og desuagtet kunde Enhver, dog maaske strax sige sig selv: Det er ikke Dansk. Heller ikke kan mundtlig eller skriftlig Øvelse i Sproget, naar dette opfattes som Noget, der helt og holdent udenfra kommer til den Enkelte, bevirke en levende Tilegnelse. Den idelige Gjentagelse kan befæste et vist Sprogforraad i Hukommelsen, Ord og Bendinger kunne afrettes til at staa paa rede Haand, naar man skal bruge dem; men istedenfor at Forestillingen derved levendegjøres, udvikler en saadan Sprogfærdighed sig meget mere paa Forestillingens Ruin.

Der er da en formel Besiddelse af Sproget, som i temmelig kort Tid kan udvikle sig til en forbausende Færdighed, naar kun Mandløsheden er stor nok, og Vejledningen forstaaer bestandig at forudsætte og fremme den. Men der er et andet Forhold til Sproget, hvori man ikke forholder sig ligefrem til Ordet og Bendingen, men til Forestillingen og kun igjennem den til hine. Tænker man sig Dygtigheden i Modersmaalet betinget af Forestillingens Udvikling, saa er der

Tale om noget ganske Andet, end at efterplapre et klassisk Sprog, saalænge til man gaaer ud af sin menneskelige Natur og blive en Papagoje; saa bliver det Vigtigste ikke Førestillingen i dens Almindelighed, men dens ejendommelige Tilværelsesmaade i den Talende eller Skrivende, den Art af Interesse, med hvilken den omfattes, den Stemning, hvoraf den bæres, kort sagt: det Ulynlige, som aander gennem Ordene og som Enhver kun har fra sig selv.

Dette Særegne gjennemtrænger med en forunderlig Al-lestedsnærverelse det Almene; det er der som Duft, Farve, Liv; hvor det ikke er, er Sproget dødt. Det humane Livs Høvelser i Sproget ere ligesaalidet haandgribelige som Poesien i et Digt; om ogsaa de samme Ord tidligere ere brugte utallige Gange, saa er det dog aldrig ganske med den Betydning, thi der har aldrig været en Sjæl til, som ganske paa samme Maade kunde gjøre dem levende.

Denne Vej til Sprogets Erhvervelse er langsommere og besværligere end den formelle, en saadan Tale er tarvelig og fattig, ofte maaste ubehjælpelig, ofte enfoldig i Sammenligning med hin beundringsværdige Beltalenhed, hvis Ordstrømme risle med melodisk Klang, som fortryller Sandten, saa at Talerens Erindring forsvinder og Tilhøreren glemmer sit Hjem som Odyssevs i Circes Pallads. Under slike Omstændigheder skal der et sjældent Mod til at spørge, om den, der fører det skønne og høje Sprog, ogsaa selv forstaaer hvad han siger.

III. Talesprog og Skriftsprog.

Førestillingerne erhverves vistnok igjennem Sproget, men kun derved at dette refererer sig til noget Sandeligt, der fremhæves som Førestillingens Indhold. Dette skeer i den mundtlige Tale, som er Sprogets naturlige Element. Skrift-

Sproget er med Hensyn til sin Oprindelse senere, og forudsætter efter hele sin Natur Opfattelsen igjennem Dret. Hvorledes Overgangen fra Talesprog til Skriftsprog kan finde Sted, saaledes at den fornødne Sammenhæng mellem begge bevares, er et Punkt, vi maa henvende nogen Opmærksomhed paa, da det gjælder om at bestemme, hvorledes BARNET, som kun kjender en Del af Talesproget, skal kunne modtage i det Væsentlige samme Indtryk gjennem Skriftsproget. Imellem Talesprog og Skriftsprog er der en bestemt Forskjel, og Grændsen kan ikke forrykkes, uden at en Karrikatur kommer frem. Det klæder ligesaa ilde at tale som en Bog, som at skrive den saakaldte Slobroksstil. Men Forskjellen bestaaer ikke deri, at Talen er skjodesløs, Skriften derimod omhyggelig; saa var Forskjellen kun tilfældig, og der burde ingen Forskjel være. Men det forholder sig anderledes: hver af dem har sin ejendommelige Natur, som berøer paa de Midler, hvorover enhver af dem raader. Den Talende kan knytte sig til de bestemte Forhold, den hele synlige Omgivelse, Stemmningen hos dem, han taler til; han kan ligesom i det Synlige paapege hvad han siger; alle Situationens Tilfældigheder, Bekjendtskabet til Individernes Ejendommelighed — kort sagt: Alt det, som er indvortes eller udvortes nærværende i Øjeblikket, alt det i Fortiden og Fremtiden, som staaer i Forbindelse med Øjeblikket, kan træde i Talens Tjeneste og meddele den en høj Grad af umiddelbar Anskuelighed; thi alle disse Berøingspunkter ere ligesaamange Forudsætninger for Talens Forstaaelse. Jo inderligere Talen kan slutte sig til Øjeblikket, desto bedre er den. Dernæst maa bemærkes, at ikke blot Ordene kunne opfattes igjennem Dret, men ogsaa Gemyttets uvilkaarlige Bevægelser, Stemningens Forskjellighed, Videnskabens Opbrusning, Besindighedens No. Den Talende kan, derved at hans indre Liv røber sig i hans Tale, fremkalde den Stemning, han ønsker, for at forstaaes. Men uag-

tet Talsens ejendommelige Fortrin maa søges deri, at den paa det nøjeste kan slutte sig til de mest konkrete Forhold og i Verelbirkning med dem danne et Udtryk, som ved Ordets, Tonens og Minens Forbindelse til en uadskillelig Enhed, naaer den højeste Grad af umiddelbar Livlighed, og om end Intet kan øve en større Indflydelse over Gemytterne i Djeblippet end det levende Ord: saa er dog ogsaa dets Ufuldkommenhed at søge i dette Forhold til Djeblippet. De tilfældige Omstændigheder ere vel understøttende, men tillige adspredende; den bestemte Lejlighed kan gjøre temmelig betwogene Bemærkninger nødvendige; Ordets Flygtighed fører Gjenta-gelser med sig, for at ikke, især i en længere Tale, det Forregaaende skal glemmes; Forklaringer, som netop paa dette Sted ikke kunne undlades, foranledige Afbrydelser af Sammenhængen osv. Dog disse formelle Ufuldkommenheder ere af mindre Betydning; men det væsentligste er det, som netop er den mundtlige Tales Fortrin, at Forestillingerne mere ere tilstede i umiddelbar end i reflekteret Skikkelse. Den strenge begrebsmæssige Udvikling hører ikke egentlig hjemme der, Ordet i og for sig har ikke saameget at betyde, som det umiddelbare Liv, hvoraf det bæres; thi det gjælder mere om at frembringe et bestemt Indtryk, end skarpt begrændsede Tanker. At Ordet saa hurtig forsvinder for den ydre Sand, gjør det højst vanskeligt at dvæle saalænge derved, som behøves, for at opfatte det i al sin Bestemthed, og ved en Undersøgelse, som breder sig vidt ud, eller fordrer mange empiriske Data, kan Talsens Traad umulig fastholdes, uden at Opmærksomheden paa en unaturlig og trættende Maade anstreges. Altsaa er den mundtlige Tale indskrænket af Djeblippet, dels med Hensyn til Omfang, dels derved, at ikke det Blivende i Forestillingen, men kun det Fænomenale finder sin rette Plads der.

Skriften, som mangler det umiddelbare Forhold til Dret, og heller ikke kan forudsætte saa tilfældige Forhold som den mundtlige Tale, uden at tabe sig i uforstaaelige Allusioner, maa fremstille sit Indhold efter dets almenmenneskelige Betydning, altsaa mere abstrakt, men tillige mere artikulæret. Ordernes Valg og Stilling er derfor her af større Bigtighed. Men hos den, som skriver, skal det Almindelige have udviklet sig af og hemmelig referere sig til Erfaringer af en langt konkretere Natur, og af Læseren fordres Evnen til at gjøre sig fortrolig dermed paa samme Maade, ved at læse imellem Linierne. Skeer dette, saa forbinder Anskuelserns Livlighed sig med Begrebets Klarhed, det Almene og Særegne gennemtrænge hinanden, saa at det, der fylder, tillige beherskes. Desom det Almene ikke kan træde i et saadant særegt Forhold til den Enkelte, faaer det ingen Betydning for ham; hvilket vi paa dette Sted kunng udtrykke saaledes: Talen maa høres igjennem det Skrevne, og det abstrakte Udtryk maa, ligesom det har udviklet sig af det billedlige, ogsaa bestandig have dette *in mente*, saa at Sammenhængen mellem dem ikke forstyrres. Men ved et saadant Forhold til Erfaringen er det muligt, at hele Sproget kan blive levende, og det er i denne Henseende at bemærke, at Forholdet mellem den konkrete Bestanddel af Sproget, d. e. Udtrykket for det umiddelbart Anskuelige, og den abstrakte, d. e. Udtrykket for det Almene i det Enkelte, ikke blot er at opfatte saaledes, at hin meddeler denne en større Fylde, men ogsaa Betegnelsen for det Særegne maa nødvendig vinde i Bestemthed og Begrændsning ved at gennemtrænges af det Almene.

IV. Den naive Fortælling.

Den naturlige Overgang fra Talesprog til Skriftsprog dannes af den naive Fortælling, som synes at staa omtrent

midt imellem begge. Dette er forklarligt nok, naar man lægger Mærke til: at den i Meglen har levet længe i Munden før den blev nedskreven; at den poetisk reproducerer den umiddelbare Virkelighed; og endelig, at den bærer mere Præg af det Folkelige end af en bestemt Forfatterindividualitet. Den naive Fortæller forholder sig ligesvem til Fænomener i den indvortes eller udvortes Verden og reproducerer dem umiddelbart som noget Objektivt, som Begivenheder, med hvilke han tilsyneladende Intet har at gjøre, uden at fortælle dem som de have tildraget sig, med samme Troskab og Uforbeholdenhed som et Dientidne, der vil berette Alt overensstemmende med Virkeligheden. Fortællingen gjøres ikke til Middet for Belæring, heller ikke er en Idee der tilstede med Bevidsthed, men Alt, lige til det mindste Træk, er faktisk. Men uagtet Fortælleren ikke træder frem med sin egen Betragtning og Dom, er hans aandelige Liv dog tilstede i megen Styrke, men som uvilkaarlig Samstemning med en given Virkelighed. Hans Individualitet er beherstket af en Tradition, hvori han lever med sin hele Sjæl; det Folkelige, saaledes som Natur og Historie har dannet det, er det Element, hvori han rører sig med større eller mindre Friskhed efter hans Naturs Dybde; alle hans Forestillinger blive Billeder, hvori det Mandelige ikke er i og for sig, men som noget Naturligt. Alt Fantasien paa egen Haand dristig bryder igjennem Tidens og Nummets Stranker og danner allehaande eventyrlige Skikkelser, skeer ligeledes i Sammenhæng med Folketroen, som ikke har egentlige Udtryk for psykiske og naturlige Kræfter, men kun fantastiske Personifikationer, i hvis Fysiognomi Subjektets umiddelbare Forhold til dem er tegnet, dog saaledes at visse Fænomener i den naturlige Verden, som ved en Ideasociation eller Analogi ere bragte i Forbindelse dermed, yde Bidrag til Roustumet. Digteren, i hvem Alt dette affpejler sig med større Ansuelighed end i Folkets Masse, kan reproducere

denne Føllesejendom med hele sin Sjæls Dybde, saa at Alt under hans Hænder vinder i Skjønhed og det sjælelige Element gjør sig gjældende med en saadan Styrke, at Billedet bliver et ualmindelig dybt og betegnende Udtryk for almenmenneskelige Virksomheder, Vilkaar og Tilstande. Og dog er Digteren alligevel naiv, om end hans Naivitet bærer Præg af højere Evner og større Dannelse. Den naive Form er den eneste, Barnet virkelig kan fatte; thi Barnet kjender, i sit naturlige Sprog, ikke andet end Billeder, ethvert Udtryk refererer sig til en Begivenhed eller Gjenstand, som er opfattet gennem Sandfen, og Stemningen er uforbeholden For- tabelse i Indtrykket. Men Alt det, som fjerner sig fra den sandselige Verden d. e. som ikke er i og med noget Sandse- ligt, det Almindelige i og for sig, forstaaer det aldeles ikke. Saaledes har et Barn kun liden Brug for Konjunktioner, og hvad Forestillingernes Forbindelse angaaer, er der i Reg- len kun Tale om deres Succession og Addition, derimod mindre om en Sammenfattelse, en Over- og Underordning, en gjensidig Bestemmelse, saaledes som det skeer ved Mellem- sætninger og i Perioden.

Derfom man nu strax vilde bryde med Barnets Forestil- lingsform, strax vilde sætte Forstand istedenfor Fantasi, saa kom ingen af disse Evner til at udvikle sig tilbørlig, begge bleve hemmede til liden Gavn for den aandelige Modenhed. Thi Forstanden, som fastholder det Almene i det Enkelte, kom til at mangle sin nødvendige Forudsætning, som er Fantasifore- stillingens Bestemthed i det Enkelte. Den barnlige Forestil- ling er vel i sin Oprindelse livlig, men tillige uudviklet, den kan sammenlignes med Interjektionen. Til at lokke dens skjulte Rigdom frem har Digtningen langt kraftigere Midler end den daglige Erfaring; thi Situation og Handling frem- træde der med langt større Ansuelighed, der dvæles længere ved Skildringen og det ene Indtryk fortrænger ikke-saa hur-

lig det andet. Barnet har f. Ex. en uvilkaarlig Fornem-
 melse af hvad Angest er, men hvor stærkt kommer ikke Ind-
 bildningskraften i Bevægelse, for at bemægtige denne Gjen-
 stand i Eventyret om En, som drog ud for at lære Frygt
 at kjende! Hvor anskuelig er ikke i Fortællingen om den
 Fattige og den Rige Begges Karakter og Gemyt skildret i
 den Maade, hvorpaa de modtage Borherre! Og naar der
 fortælles om Odysseus, at han stiger fra Strandbredden op
 paa en Høj, for at spejde i Circes Land og seer langt borte
 en Skov, hvor der stiger Røg op imellem Træerne, saa er
 der strax et lille Landskabsmaleri, som endmere oplives ved
 Fortællingen om den stolte Kronhjort, som iler ud af Sko-
 ven og fældes af Odysseus. Med saadanne Smaatræk gjen-
 nemflettes Fortællingerne idelig, uden at man mærker nogen
 Hensigt, men kun en Udfoldelse af Anskuelsens Rigdom, der
 har befrugtet Alt, lige til det Allermindste. Alt en Total-
 anskuelse ligger til Grund for Udførelsen af det Enkelte, be-
 virker, at den episke Udmaling af Smaatræk ikke skader En-
 vednen; meget mere reflekterer Hovedsagen sig i dem paa en
 jendommelig Maade. Saaledes, i Fortællingen om hvad der
 ildrog sig hos Circe, samler Alt sig for at skildre Blødag-
 igheden i en forførelst Skikkelse, men helt igjennem gaaer
 villige det Uhyggelige i denne Bedaarelse, og hvilken Varia-
 tion er der ikke? De vilde Dyr berøves deres vilde, kraf-
 tige Natur og komme de Fremmede imøde som logrende Hunde,
 Odysseus's Mænd blive til Svin, og han selv taber Erin-
 dringen om sit Hjem. Af disse Billeder er det ene langt fra
 at gjøre det andet overflødig; men uagtet der ligger en dyb
 Sandhed deri, er alt dog saa hensynsløst fortalt, uden mindste
 Tagen efter Glimmer, i lutter Begivenheder, som en ganske
 simpelt og trohjertigt Beretning af et Djenvidne. Saadanne
 Skildringer, hvori Naiviteten udfolder sig i al sin Rigdom,
 Styrke og Forstjellighed, mene vi passe for Børn, og skjønt

der ikke kan være Tale om at dvæle ved andet end Fortællingen i dens umiddelbare Skikkelse, skjønt Barnet kun kan ane den psykologiske Sandhed, ville dog maaske disse Barnsdomserindringer senere i Livet dukke op med en overraskende Betydning. Den naive Fortælling knytter sig saa stærkt til Sandseverdenen, at Sammenhængen med den mundtlige Tale intetsteds er ophævet, medens den i Henseende til Udtryk og Fremstilling, har saameget af Skriftsprogets Gjendommelighed i sig, at dertil let kan knytte sig strengere Meddelelsesformer. Barnet samler hele sin Erfaring, for at bemægtige sig disse Skildringer, og indarbejder dem ved denne Aktivitet i sin Forestilling; men ved denne Berigelse blive nye Udtryk nødvendige, de gamle ville ikke længer slaa til, og den Enes naturligtvis heri ikke ganske bære sig ad som den Anden, fordi Fortællingens Forhold til den Enkelte er et særregt, efter hans Naturs Særegenhed. Naar Sprogets Erhvervelse saaledes gaaer for sig indenfra, naar Forestillingen bestandigt vaager over at Udtrykket slaaer til: saa er man igang med at faa sit eget Sprog og erhverve sig en Stil i god Betydning. Hvorledes Undervisningen senere skal slutte sig til denne Begyndelse, kommer os ikke ved her, da denne Betragtning ikke skal række længer end Læsebogen; men saameget kunne vi dog bemærke, at den naive Forestillings Udvikling i dens forskjellige Former og de Trin, den gennemløber fra Mythe til Historie, ville danne en bred Basis for abstrakte Udtryk i en senere Alder.

Den naive Fortællings Hovedarter ere Mythe, Eventyr, Sagn og Fabel. Mythens Gjenstand er de Ideer og Kræfter, som gennemtrænge og bære al Tilværelse; Eventyret afspejler det indre menneskelige Liv, Lidenskaberne, Drifterne og overhovedet alle de sjælelige Bevægelser, som røre sig inderst i al menneskelig Gjerning og Tilstand; Sagnet knytter sig til noget Virkeligt i Tiden eller Rummet, men

omdanner det uvilkaarlig til et fantastisk Udtryk for et Indre, der bærer Præg af en bestemt Nationalitet; og endelig er i Fablen det indvortes Menneskelige nærmere bestemt som et ethisk Opgave, der realiseres gennem et individuelt Forhold.

Man vil i denne Række se en Bevægelse henimod den historiske og etniske Belæring, men tillige er det aabenbart, at Alt dog foregaaer i en Verden, som Fantasien har skabt.

Men ville da ikke de have Ret, som frygte for at Fantasien skal faa en unaturlig Overvægt, naar man saaledes giver efter for Barnets Lyst til det Eventyrlige? Vil denne Retning, ikke føre til en ængstelig spændt Tilværelse, et drømmende, nydelsessygt Liv, som mistjender det virkelige Livs Opgave og flyr dets Arbejde? Vistnok var denne Frygt grundet, naar der kun var Tale om en tøjsløs Fantasies Billeder; men anderledes forholder det sig, naar der i den tilsyneladende ubundne Vilkaarlighed er en Sandhed, som behøver denne Frihed i alt Udortes, for ret at gjøre sig gjældende. Saa kan man endog tale om Bekæring, naar man lægger Mærke til, at der gives en Belæring, som vender sig til det udelte Gemyt, medens man ellers fornemlig tænker paa Sukommelsen og Forstanden. Den levende Fornemmelse af et Forholds Magt er vistnok høist forskjellig fra en almindelig Betragtning over det, eller en Beskrivelse, der blot holder sig til dets udvortes Skikkelse, hvor Interessen kun knytter sig til Noget, som er udenfor Individet. Men til at gjenfinde sit eget Liv rigere og herligere i en Eksistens, er Resultatet, hvad enten det er en synlig Gjenstand, en Begivenhed eller Dom, det mindst Vigtige; derimod beroer Muligheden af en sympatetisk Tilknytning alene derpaa, at det indvortes Bevægende eftertrykkelig gjøres gjældende, saaledes som den naive Fortælling indirekte gjør ved ikke at bekymre sig om den prosaiske Sandsynlighed; medens den moralske Fortælling i Modsatning hertil alene bøjer sig for det Haand-

gribelige og Materielle: Udfaldet, Resultatet, Begivenhedens Udvortes.

Dersom det Baånd, der knytter Mennesket til en højere Verden, er en værdigere Gjenstand for Barnets Opmærksomhed end den forgængelige, ideeløse Endelighed, med dens forfærdelige Magt til at adspredde og sløve Sandsen for et aandeligt Liv; dersom enhver ligesvem Belæring om det Ewig nødvendigt maa blive uforstaaelig for Barnet, fordi Ewigheden derved skydes udenfor dette Liv, ind i en fjern Fremtid og bliver en formløs Skygge af en ubestemt Endelighed; dersom endelig kun Fantasiën kan skabe en timelig Existens, hvori Ewigheden spejler sig saaledes som den kan fattes af den barnlige Sands: saa er den naive Fortælling retfærdiggjort, saasandt den kun benytter det Synlige, for at pege hen paa det, der ikke sees.

Det maa være tilstrækkeligt at antyde dette Punkt, skjønt det burde og kunde udvikles langt omhyggeligere, for at dets store Bigtighed kunde blive ret aabenbar. Men Forf. har her, saavel som i det Øvrige af denne Afhandling, gjort Regning paa Læsere, som velvillig komme Fremstillingens Uformuenhed til Hjælp med deres egne Tanker.

II.

Efterretninger

om

Aarhuus Cathedralsskole

i Skoleaaret 1846-47.

Ved Slutningen af forrige Skoleaar havde Marthuns Cathedralsskole et Antal af 69 Disciple. Af disse dimitteredes til Universitetet følgende 6, hvilke ved examen artium erholdt de vedspøiede Hovedcharacterer:

- 216*) Peder Jensen. Laudabilis.
 217. Naro Sophus Frederik Winding. Haud. illaud.
 218. Germann Reinholdt Frederik Fleischer Haud. illaud.
 219. Marcus Anton Siegumfeldt Laudabilis.
 220. Jacob Rjer Haud. illaud.
 221. Henrik Wisning Schytte Haud. illaud.

*) Numerrækken begynder med Aaret 1805.

De dem tildeelte specielle Characterer vare følgende:

	Danst.	Latin.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Religion	Geographi.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Lydst.	Frans.
Jensen.	L. †	L.	L.	L. †	L. †	L.	L. †	L.	H.	H.	L. †	L. †
Winding.	H.	L.	L.	L.	L.	H.	L.	H.	N.	H.	L.	L.
Fleischer.	L.	L.	H.	H.	*H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.	L.
Siegumfeldt.	L.	L.	H.	L.	L.	H.	H.	H.	L.	H.	L.	L.
Rjer.	L.	H.	H.	H.	L.	H.	H.	N.	L.	L.	L.	H.
Schytte.	L.	L.	H.	H.	H.	H.	L.	H.	N.	H.	R.	L.

† betegner Laud. p. c.; * at et Vensum Græsk er angivet illedetfor Hebraisk.

Foruden disse Dimittender, udmeldtes ved det ny Skoleaars Begyndelse endnu 2 Disciple, hvorimod til samme Tid optoges 10 og i Skoleaarets Løb 2 Disciple. Det hele Antal, som i dette Skoleaar har nydt Underviisning, har saaledes været 74, hvilke paa følgende Maade have været fordeelte i 6 Classer.

VI Classe.

- 1) Th. Thygesen, Søn af afd. Pastor Th. i Hasle.
- 2) C. Amfinck, S. af Ritmester v. N. her i Byen.
- 3) P. Schoubye, S. af Past. S. i Østbirk.
- 4) P. Herskind, S. af Consul H. h. i B.
- 5) L. Hviid, S. af Ritmester v. H. h. i B.
- 6) M. Müller, S. af afd. Pastor M. i Åstrup.
- 7) A. Holm, S. af Pastor H. i Tved.
- 8) H. Brendstrup, S. af Procurator B. h. i B.
- 9) M. Lindhardt, S. af Institutbestyrer L. h. i B.
- 10) Jac. Steenberg, S. af Pastor S. i Viby.
- 11) C. F. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
- 12) J. Otterstrøm, S. af Bankkasserer, Cancelliraad D. h. i B.
- 13) J. G. M. Krarup, S. af Kammerraad K. til Haraldslund.
- 14) J. K. Lund, S. af Skibscaпитain L. h. i B.
- 15) C. F. Funder, S. af Pastor F. i Storring.
- 16) L. P. Schou, S. af Proprietair S. til Rjølbygaard.
- 17) C. Harpoth, S. af Pastor H. i Randlev.

V Classe.

- 1) A. Ipsen, S. af Kammerassessor, Toldcontroller J. h. i B.
- 2) B. Brammer, S. af Dr. theol. Bislop B. h. i B.
- 3) H. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.

- 4) J. C. Bünge, S. af Kjøbmand B. h. i B.
- 5) H. P. Ingerslew, S. af Cancelliraad J. til Mar-
felisborg.
- 6) D. E. Ipsen, Broder til Nr. 1.
- 7) Jul. Steenberg, S. af Pastor St. i Viby.
- 8) J. G. Wormslev, S. af afd. Handelsm. B., Pleie-
søn af Soldbetjent Willumsen h. i B.
- 9) J. M. Severin, S. af afd. Major og Stadshaupt-
mand S. h. i B.

IV Classe.

- 1) J. P. Cramer, S. af Pastor C. i Veilby ved
Grenaae.
- 2) Ph. Rosenstand, S. af Justitsr. Herredsf. N. h. i B.
- 3) H. P. Stephensen, S. af Overauditeur, Byfoged
S. i Ebeltoft.
- 4) D. Th. Krarup, S. af Kammerraad K. til Ha-
ralslund.
- 5) T. W. Stabell, S. af afd. Provst S. i Drmslev.
- 6) N. P. Winding, S. af afd. Kjøbm. B., Stedson af
Kjøbmand Sewerkhuusen h. i B.
- 7) H. Tetens, S. af Statsraad, Overtoldinspecteur T.
h. i B.
- 8) P. C. Hollesen, S. af Møller H. i Nye.
- 9) L. M. Brendstrup, S. af Procurator B. h. i B.
- 10) L. P. Wolff, S. af Apotheker W. i Kjøbenhavn.

III Classe.

- 1) F. K. Hviid, S. af Ritmester v. H. h. i B.
- 2) S. Nellemann, S. af Skolens Kasserer, Fuldm.
N. h. i B.
- 3) P. Tetens, S. af Statsr. Overtoldinsp. T. h. i B.

- 4) Chr. Ditterstrøm, S. af Cancellir. Bantkass. D. h. i B.
- 5) M. Kjeldsen, S. af Propr. K. til Verdensfeldt.
- 6) J. C. Langballe, S. af Propr. L. til Dronningborg.
- 7) H. J. W. Berthelsen, S. af Amtsfuldm. B. i Thisted.
- 8) C. Lund, S. af Skibscapt. L. h. i B.
- 9) C. F. Nøse, S. af Kjøbm. N. h. i B.
- 10) C. H. W. Carstens, S. af Pastor C. i Borum.
- 11) F. W. Masmussen, S. af Regimentsdyrlæge N. h. i B.
- 12) C. D. Levring, S. af Proprietair L. til Orbekgaard.
- 13) J. C. Lacour, S. af Proprietair L. h. i B.
- 14) W. Masmussen, S. af Garnisonskirurg og practiserende Læge N. h. i B.
- 15) C. F. Borch, S. af Forpagter B. paa Bredholt.
- 16) L. A. Ipsen, S. af Kammerassessor J. h. i B.
- 17) S. S. Hartvigson, S. af Kjøbm. H. h. i B.
- 18) J. F. Heegaard, S. af Pastor H. i Nordby paa Samsø.
- 19) C. L. B. Launy, S. af Bagtmester L. h. i B.
- 20) H. B. Schjerup, S. af Kjøbm. S. h. i B.
- 21) W. Røgind, S. af afd. Agent N. h. i B.

II Klasse.

- 1) H. G. Schjerbeck, S. af Justizr. og Overtoldinsp. teur S., nu i Kjøbenhavn.
- 2) H. Schougaard, S. af afd. Pastor S. i Domslev.
- 3) J. G. S. Mohr, S. af Cancelliraad M. til Christinedal.
- 4) F. E. Jørgensen, S. af Maler J. h. i B.
- 5) M. J. W. Bay, S. af Soldkasserer B. i Ebeltoft.
- 6) W. C. Schjerbeck, Broder til Nr. 1.

- 7) N. Watt, S. af afd. Propr. B. til Holmstrupgaard.
- 8) F. N. C. Stigaard, S. af Kjøbmand S. h. i B.
- 9) S. P. Schjødt, S. af Propr. S. til Rugaard.

I Klasse.

- 1) B. Stephensen, S. af Overauditeur St. i Ebeltoft
- 2) N. Th. Grarup, S. af Tobakfabriqveur S. h. i B.
- 3) J. J. N. Th. Johansen, S. af Kammerraad, Landinsp. J. h. i B.
- 4) N. Hammershøi, S. af Kjøbm. S. h. i B.
- 5) D. Hammershøi, Brodør til Næstforeg.
- 6) J. W. Dahlerup, S. af Stiftsprovst D. h. i B.
- 7) S. N. Sørensen, S. af afd. Gaardmand S. N. Sørensen i Herst.
- 8) Th. H. Namlose, S. af Amtstuefuldm. N. h. i B.

Af disse 74 Disciple ere i Skoleaarets sidste Kvartal udmeldte H. G. Schjerbeck og P. C. Schjerbeck formeldt Faderens Forslyttelse til Kjøbenhavn, og Discipelantallet er saaledes ved Skoleaarets Ende 72.

I Henseende til Lærefagene foregik i indeværende Skoleaar den Forandring, at Latinen, der allerede forrige Aar var affkaffet i 1ste Klasse, nu ogsaa bortfaldt i 2den, ligesom Græssen i 3die Klasse. Decimod udvidedes den naturhistoriske Underviisning, som hidtil kun gaves i 1ste og 2den, nu ogsaa til 3die Klasse, og den franske Underviisning begyndtes i 2den Klasse. Fordelingen af de ugentlige Underviisningstimer paa de enkelte Fag har, med den Kongelige Directions Approbation, for det sidste Halvaar været som nedenstaaende Tabel udviser:*)

*) Tabellen for første Halvaar afveeg, dog kun i mindre betydelige Punkter, fra den her anførte, der approberedes for andet Halvaar.

	VI Cl.	V Cl.	IV Cl.	III Cl.	II Cl.	I Cl.	I Alt Timer.
Dansk.	3	2	2	3.	5	6	21
Latin.	5	8	7	8	:	:	28
Lat. Stil.	3	2	2	2	=	=	9
Græsk	5	6	6	:	=	=	17
Oldsager og Mythologi.	1	:	:	:	=	=	1
Hebraisk.	A. B 2 2	2	:	:	:	:	6
Tydsk.	2	2	2	2	5	5	18
Fransk	3	2	2	3	4	.	14
• Religion.	2	2	2	2	3	3	14
N. Testament	1	:	:	:	:	:	1
Historie	3	3	3	3	3	4	19
Geographie.	1	2	2	2	2	3	12
Arithmetik.	2	2	2	4	4	5	19
Geometric.	3	2	2	=	:	:	7
Naturhistorie.	=	=	=	2	2	2	6
Skrivning.	=	=	3		4		7
Tegning.	:	:	:	2	3		5
Sang.	2	2	2	2	2	2	5
Gymnastik.	2		2	2		2	4
Rectors Timer.	:	1	1	2	1	1	6
	40	40	40	42	40	40	219

Bed denne Tabel, maa bemærkes Følgende:

Bed Skrive- og Tegneøvelserne undervises 2 Classer sammen af een Lærer. I Gymnastik undervises 3 Classer sammen. Ved Sangen ere de, som dertil have Anlæg, deelte paa anden Maade efter Stemmerne; men enhver Discipel har 2 ugentlige Timer og Begynderne for sig selv 1 Time. Der gives saaledes i Alt 5 ugentlige Syngetimer.

De paa Tabellen anførte „Rectors Timer“ ere optagne efter det ved nogle andre Skoler, om jeg ikke feiler af Hr. Mag. Elberling ved Slagelse Skole først givne Exempel, og anvendes af mig til fri Examination i forskjellige Fag

g Samtaler med Disciplene, for at jeg saaledes mere umiddelbart kan komme til Kundskab om det Standpunct i Henseende til Kundskab og Udvikling, hvorpaa de staae i de Classer, hvori jeg ikke ellers selv underviser.

I Henseende til Lærerpersonalet er i dette Skoleaar foregaaet følgende Forandringer:

Under 28de Octbr. f. N. blev hidtilværende Overlærer Edvard Christie Fleischer efter Ansøgning i Naade og med Pension entlediget fra sit Embede, efterat han havde tjent herved Skolen som Adjunct siden 7de Novbr. 1806, og som Overlærer siden 10de Marts 1818, altsaa i 40 Aar. Udgiveren af disse Blade føler sig opfordret til i Medlæreres, Skolens og eget Navn ogsaa her at bevidne denne mangeaarige Collega vor uskromtede Erkjendelse af den Duellighed, Flid og Iver, hvormed han i saa langt et Tidsrum her har arbejdet, saavel som at takke ham for det humane og venstabelige Forhold, hvori han stedse har staaet til Skolens Lærere og Disciple. Vi lykønske ham til, at han, ved Hans Majestæts Naade, efter endt Arbejdstid, har opnaaet det Otium, der ved tiltagende Alder maa blive en Trang for Skolemanden.*)

Under 13de Novbr. f. N. blev den hidtil constituerede Lærer, Cand. theol. Andreas Ewald Meinert Thomsen allernaadigst bestiftet til Adjunct her ved Skolen.

Under 14de Novbr. f. N. blev den ved den nedlagte

*) Ved en festlig Sammenkomst, foranstaltet af Cathedralskolens Lærere, samt nogle af Overlærer Fleischers ældre Disciple og Benner, bevidnede hans Medlærere ham deres Deeltagelse i denne Anledning; og Skolens nærværende Disciple tilkendegave ham deres Hoiagtelse og Taknemmelighed ved at overrække ham en smuk Seltypokal.

Skole i Bordingborg constituerede Lærer, Cand. theol. Jens Wilhelm Leth af den kongelige Direction constitueret i samme Egenskab her ved Skolen, og under 27de s. M. allernaadigst udnævnt til Adjunct.

Under 19de Decbr. s. M. blev Cand. philol. Ludvig Henrik Ferdinand Doppermann allernaadigst beskikket til Overlærer her ved Skolen.

Under 1ste August s. M. tillod den Kongelige Direction at Adjunct ved den hervedende videnskabelige Realskole, Cand. theol. Lassen, maatte overtage Underviisningen i Naturhistorie gennem Skolens 3 nederste Classer. Men da Adjunct Lassen formedelt en langvarig Sygdom ikke saae sig i Stand til, at give denne Underviisning, maatte disse Timer i den første Halvdeel af Skoleaaret besørjes af de øvrige Lærere og anvendes til andre Fag. For det følgende Halvaar bevilgede den Kongelige Direction, efter Rectors Indstilling, at den naturhistoriske Underviisning maatte besørjes ved Adjunct Leth, efter dennes Tilbud, indtil Adjunct Lassens Helbredstilstand tillod ham at overtage samme.

Disse betydelige Forandringer i Lærerpersonalet, der mere end cengang have gjort Ombytning af Lærefag nødvendig, have naturligviis havt en mindre fordeelig Indflydelse paa Underviisningens stadige Gang. Fra Skoleaarets Begyndelse den 1ste Septbr. s. M. vare Fagene fordeelte paa følgende Maade:

Rector Blache: Latin i 6te og 5te Cl. samt	Ugentlig
Græsk i 6te.	24 Timer.
Overlærer Fleischer, og efter denne Lærers Entledigelse, Adjunct Leth: Arithmetik i de 5 øverste og Geometrie i de 3 øverste Classer	21 —
Adjunct Arnthgen: Græsk i 5te og 4de Cl. samt Latin i 4de	21 —

Adjunct Rabell: Dansk i de 4 øverste Classer Ugentlig og Religion gennem hele Skolen	24	—
Adjunct Røgend: Historie i de 5 øverste Classer, Dansk Literaturhistorie i 6te og Dansk i 1ste Cl.	22	—
Adjunct Knudsen: Hebraisk i 6te og 5te Cl., Geographie gennem hele Skolen og Regning i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Thomsen: Tydsk gennem hele Skolen og Historie i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Carøe ved Realskolen: Fransk i 6te og 5te Klasse	5	—
Adjunct Lassen ved Realskolen: Naturhistorie i 3die, 2den og 1ste Cl.	6	—
Cand. theol. Elmquist: Fransk i 4de, 3die og 2de Klasse, samt Latin i 4de og Dansk i 2den Cl.	25	—
Maler Høegh-Guldberg: Calligraphie i 4de, 3die, 2den og 1ste Cl.; Tegning i 3die, 2den og 1ste Cl.	12	—
Musiklærer Glasz i Sang	5	—
Capitain v. Robertson i Gymnastik	4	—

Efter Overlærer Doppermanns Ansættelse bleve i Skoleaarets 2det Semester, efter afholdt Hovedexamen, Underviisningsfagene fordeelte paa følgende Maade:

Rector Blache: Latin og Oldsager i 6te Cl. samt 2 ug. Timer i 3die og 1 ug. Time i hver af de øvrige Classer . . .	15	—
Overlærer Doppermann: Græsk i 6te Cl., Latin i 5te og Historie i 3die og 2den Cl.	21	—
Adjunct Arnken: Græsk i 5te og 4de og Latin i 4de Cl.	21	—

Adjunct Rabell: Dansk i de 4 øverste Cl., og Ugentlig Religion gennem hele Skolen . . .	24	—
Adjunct Rogind: Dansk Literaturhistorie i øverste Cl., Historie i de 3 øverste Cl. og Dansk i 2den og 1ste Cl.	21	—
Adjunct Knudsen: Hebraisk i 6te og 5te Cl., Geographie gennem hele Skolen og Regning i 1ste Cl.	23	—
Adjunct Thomsen: Sydsk gennem hele Skolen og Historie i 1ste Cl.	22	—
Adjunct Veth: Arithmetik i de 5 øverste og Geometrie i de 3 øverste Cl.	21	—
Adjunct Carøe: Fransk i 6te og 5te Cl.	5	—
Adjunct Lassen (under hans Sygdom Adjunct Veth): Naturhistorie i 3die, 2den og 1ste Cl.	6	—
Cand. theol. Elmquist: Latin i 3die Cl. samt Fransk i 4de, 3die og 2den Cl.	19	—
Maler Høegh-Guldberg Calligraphie.	12	—
Musiklærer Glasz i Sang	5	—
Capitain v. Robertsson i Gymnastik	4	—

Denne Fordeling af Fagene, hvorved man, saavidt efter Omstændighederne muligt, søgte, at undgaae en i Løbet af Skoleaaret skadelig Ombytning, blev af den Kongelige Direction approberet, dog under Betingelse af, at der fra næste Skoleaars Begyndelse deri gjøres de nødvendige Forandringer.

I sidste Skoleaar ere i de forskjellige Classer følgende Pensaa af Sprog og Videnskaber gennemgaaede og læste:

M o d e r s m a a l e t .

I Cl. Dansk Læsebog af Funch, Regind og Warburg, de prosaiske Fortællinger: Nr. 1—3, 5—7, 10, 12—15, 18—19, 21—26, 28—33, 37—41, 69. Af Digtene: Nr. 1—16, 21, 23, 37, 42, 45, 46, 48, 50.

II Cl. Af samme Læsebogs prosaiske Deel: Nr. 10, 28—31, 97—103. Efter Holst's „Emaadigte til Udenadslæsning“: St. Laurentius, Konen med Egene, Holger Danske, Helge og Hroar.

III Cl. Molbechs prosaiske Læsebog: S. 100—195; Holst's poetiske Læsebog: S. 33—34, 107—110, 201—203. Voiesens Grammatik, med Forbigaaelse af de fleste Anmærkninger, indtil „Ordstillingen.“ Een Time ugentlig er anvendt til skriftlige Øvelser.

IV Cl. Molbechs prosaiske Læsebog: S. 220—293; Holst's poetiske Læsebog: S. 18—21, 33—34, 272—273, 278—80.

Voiesens Grammatik heelt gennemlæst.

V Cl. Holst's prosaiske Læsebog: S. 11—34, 92—102, 106—117, 119—133, 137—42, 182—189, 293—302, 345 til Enden. Sammes poetiske Læsebog: S. 21—23, 27—29, 67—68, 75—77, 81—84, 88—89, 91—92, 94—107, 110—114, 116—121, 130—132, 139—143, 169—171.

VI Cl. Af Holst's prosaiske Læsebog forskjellige Stykker i 2, 4, og 5 Afsnit. Af Sammes poetiske Læsebog: Digte af Ewald, Dehlenschläger, St. St. Blicher, J. L. Heiberg, Boye, Bødtker, Thiele og Krossing. Som i forrige Aar har Classen ogsaa i dette været øvet i mundtlig Fremstilling af Indhold eller Tankegang i selvvalgte, ved Hjemmeslid tilegnede poetiske Arbejder af

af den danske Literatur. Af dansk Literaturhistorie og
nyere danske Forfattere fra Holberg incl.

4de, 5te og 6te Klasse have i Almindelighed hver
anden Uge skrevet en dansk Stil hjemme, som, efter
være rettet udenfor Skoletiden, blev gennemgaaet med
Disciplene paa Skolen.

Latin.

III Cl. Af Cornelius Nepos er læst: Themistocles, Pau-
sanias, Alcibiades, Epaminondas, Hamilcar og Han-
nibal. Af Madvigs Grammatik er Casuslæren læst og
Formlæren repeteret. 2 ugentlige Timer ere anvendt
til skriftlige Øvelser.

Num. Et Par af Disciplene, som forhen kun havde læst me-
lidt Latin, have, for efterhaanden saavidt muligt
kunne bringes til at følges med de Øvrige, foruden
Cornelius, i 2 ugentl. Extratimer læst 3 Afsnit af Bo-
gens Læsebog; af Grammatikens Syntax kun til Ablativ.

IV Cl. 2den og 3die Bog af Cæsars Comment. de bell-
gallico og 4de Bog af Phædri Fabler. Af Madvigs
Grammatik er det Bigtigste af Formlæren repeteret, og
af Ordforingslæren er læst det Bigtigste af 1ste Af-
snit, samt af 2det Afsnit fra § 391—431. Til Stil-
øvelser ere anvendte 2 Timer ugentlig, og i Regele-
have Disciplene skrevet to Stile ugentlig, den ene hjemme
den anden paa Skolen.

V Cl. Ciceronis orationes IV in Catilinam. Af Chresto-
mathia Ovidiana v. Kraft er læst fra 8de til 19de St-
incl. Hele Madvigs Grammatik er læst og repeteret
dog med Forbigaaelse af enkelte §§ og Anmærkningerne
Latinsk Stil skreves 2de Gange ugentlig. Memoreer-
øvelser af udvalgte Steder af klassiske Forfattere efte
Ruthards Methode anstilledes saavel i denne, som i den
foregaaende Klasse.

I Cl. Ciceronis Tuscul. disputationum lib. I—III. Horatii Odar. lib. I—II. Horatii Epistolarum lib. I—II. Epistola ad Pisones: Livii hist. rom. lib. 1. Den øverste Afdeling af Classen har repeteret de i forrige Aar læste Forfattere. Ligeledes er Madvigs Grammatik i større Afsnit bleven repeteret. Latinsk Stil er skreven 2 Gange ugentlig, een Gang paa Skolen og under Op- slyn i to sammenhængende Timer, og een Gang hjemme, samt af og til en Oversættelse fra Latin til Dansk.

Græsk.

- V Cl. Af Langes Grammatik er læst det Vigtigste af Form- læren, og af Sammes Materialier første Cursus fra S. 17—40, samt et Par Blade af 2det Cursus.
- I Cl. Xenophons Anabasis 2den Bog og Homers Iliade 1ste Bog. Af Langes Grammatik er hele Formlæren læst eller repeteret.
- VI Cl. Homeri Il. lib. I—II. Herodoti Clio. Xenophontis Cyropædia lib. I—II.*)

*) De i indleverende Aar afgaaende Dimittender angive til examen artium følgende latinske og græske Forfattere:

Latinske:

Livii histor. rom. lib. I—II.

Cæsaris Comment. de bello gallico lib. I—IV.

Ciceronis orationes pro Sex. Roscio, pro lege Manilia et IV orat. in Catilinam.

Ciceronis Tusc. disput. lib. I—III.

Horatii Odar. lib. I—II.

— Epistolar. lib. I—II. Epistola ad Pisones.

Virgilli Æneid. lib. I, II, III, IV, VI.

Græske:

Plutarchi Julius Cæsar.

Herodoti Clio.

Xenophontis Cyropædia lib. I—II.

Platonis Apologia Socratis et Crito.

Homeri Il. lib. I—IV et VI.

Hebraisk.

- V Cl. Efter Lindbergs Grammatik Hovedreglerne for Nominens og Verbers Forandringer med Anvendelse deraa paa nogle af de første Capitler af Genesis.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Lindbergs Grammatik og Genesis Nederste Afdeling: Lindbergs Grammatik og de første 18 Capitler af Genesis.

Religion.

- I Cl. Balslevs Bibelhistorie, d. gl. Testamente forfra til S. 49 med udførlige Tilskælfser, fortalte efter den hellige Skrift.
- II Cl. Samme Bibelhistorie, det ny Testamente forfra til Udsigt over Bøgerne, med Tillæg som i forrige Klasse. Balles Lærebog 6te Capitel til „Omsorg for Næstens udvortes Belsærd.“
- III Cl. Herslevs større Bibelhistorie, det gl. Testamente til „Rigets Deling.“ Balles Lærebog, 6te Capitel til „Omsorg for Næstens udvortes Belsærd.“
- IV Cl. Fogtmanns Lærebog § 42—46, § 98—108 Herslevs større Bibelhistorie, det ny Testamente til 4de Periode.
- V Cl. Fogtmanns Lærebog § 42—46, § 98—114. Herslevs større Bibelhistorie hele det ny Testamente.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Fogtmanns Lærebog og Herslevs større Bibelhistorie samt Lucas's Evangelium i Grundsproget.
- Nederste Afdeling: Fogtmanns Lærebog, Indledningen og 1—4 Cap.; Herslevs større Bibelhistorie, det ny Testam., Jesu og Apostlenes Historie samt Udsigten over det ny Testamentes Bøger. Math. Evang. 1—12 Capitel i Grundsproget.

Geographie.

- I Cl. Ingerslevs mindre Geographie forfra til Asien.

- I Cl. Samme Lærebog forfra til Holland, samt fra Asien til Bogens Ende.
- II Cl. Ingerslevs større Geographie fra § 28 i Indledningen til det brittiske Rige.
- V Cl. Fra Keiserdømmet Østerrig til Tyrkiet.
- 7 Cl. Fra Asien til Sydamerica.
- VI Cl. Øverste Afdeling: Hele Geographien. Nederste Afdeling: Forfra til England og fra Asien til Bogens Ende.

Historie.

- Cl. Ingerslevs fragmentariske Historie, den gamle Historie.
- I Cl. Samme Lærebog fra Korstogene incl. til Enden.
- III Cl. Bohrs gamle Historie fra Begyndelsen indtil det romerske Keiserrikes første Periode.
- IV Cl. Samme Lærebog fra Kampen ved Thermopylæ til Enden.
- V Cl. Samme Forfatters „Middelalderens Historie.“ Efter Allens Lærebog Danmarks Historie fra Reformationen til Christian den 7de.
- VI Cl. Den nyere Tids Historie efter Estrups Lærebog og Middelalderens efter Hofvads og Bohrs Lærebøger. Danmarks Historie efter Allen til Christian den 7de.

Arithmetik.

- I Cl. Efter Ursins Regnebog de fire Regningsarter i ubekendte og bekendte Tal; Brøk og Reguladetri i hele Tal.
- II Cl. Efter samme Regnebog Brøk samt Reguladetri i hele og brudne Tal.
- III Cl. Øvelser i Reguladetri i Brøk, Bogstavregning, Decimalbrøk og Kvadratrodens Uddragning.
- IV Cl. Fallesens Mathematik Cap. 1—5.
- V Cl. Samme Lærebog Cap. 6, 7, 10 og 12.

- VI Cl. Samme Lærebog. Øverste Afdeling: Det befalede Pensum med Indbegreb af Ligninger af 1ste og 2den Grad samt Kjødebrøk. Nederste Afdeling: Cap. 7 og 9—12.

Geometrie.

- I Cl. Geometrisk Tegnelære efter Hetsch og Ursin 1—8 Table.
 II Cl. Samme Tegnelære 1—12 Table.
 III Cl. Samme Tegnelære 1—12 Table.
 IV Cl. Mundts Geometrie: Den theoretiske Deels første Af-snit, Cap. 1—2.
 V Cl. Samme Lærebog: Den theoretiske Deels første Af-snit.
 VI Cl. Øverste Afdeling: Det befalede Pensum efter Bjørns og Bergs Lærebøger. Nederste Afdeling: Bergs Geometrie, anden Hovedafdeling.

Naturhistorie.

- I Cl. De mærkeligste Pattedyr og Fugle efter Stroms naturhistoriske Læsebog samt Schouw's og Eschricht's Af-bildninger af Dyr og Planter.
 II Cl. Bramsens og Drejers Lærebog i Zoologie og Botanik: Indledningen og Pattedyrene.
 III Cl. En sammenhængende Oversigt over Beenddyrene.

Tydsk.

- I Cl. Nungs Læsebog for Børn S. 1—48 og 62—111.
 Disciplene øvedes i Oversættelse, Retrovertering og Analyse. Jürs og Nungs Materialier anvendtes S. 1—20, ligesom ogsaa Sammes Grammatik. Disciplene øvedes i Af-skrivning, først efter Bog, siden efter Dictamen. En Deel poetiske Stykker bleve lærte udenad.
 II Cl. Samme Læsebog S. 75—129 og samme Materialier S. 1—37. Nungs Grammatik benyttedes og anvendtes med større Udførelighed paa det Læste. Øvelsen i at

skrive efter Dictamen fortsattes, og lette Smaasætninger oversattes fra Dansk til Tydsk. Nogle Digte lærtes udenad, og Disciplene examinertes hyppig i det tydske Sprog.

III Cl. Samme Læsebog S. 129—168. Samme Materialier S. 81—93. Rungs Grammatik. Nogle Digte lærtes udenad.

IV Cl. Samme Læsebog S. 169—220. Af Bresemanns Grammatik blev Formlæren og Noget af Syntaxen gennemgaaet og indøvet under Læsningen. En let Stil skreves hver Uge, og nogle Øvelser i mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk anstilledes.

V Cl. Hjorts Læsebog S. 137—154; 158—174; 327 329; 332—342, 384—397. Hjorts Grammatik blev fuldstændig gennemgaaet og Formlæren repeteret. En Stil skreves hver Uge. Til mundtlig Øvelse anvendtes Lorenzens Stiløvelser S. 1—11.

VI Cl. Hjorts Læsebog S. 268—325 (første Udgave). Grammatiken blev fuldstændigt gennemgaaet efter Hjort og en Deel deraf repeteret. Nogle Fortællinger af Holst's danske Læsebog for de høiere Classer bleve een Gang om Ugen mundtlig oversatte paa Tydsk, ligesom ogsaa en Stil ugentlig leveredes. Undertiden oplæstes udvalgte Stykker af den tydske classiske Literatur. I Timerne taltes steds Tydsk.

Franssk.

III Cl. Borrings Læsebog for Begyndere fra S. 46—52 og fra S. 78—93. Af Ingerslevs „Materialier“ Stykkerne om Hjælpeverberne og de fire regelmæssige Conjugationer.

IV Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasser forfra til S. 14. Ingerslevs Materialier fra S. 22—31.

V Cl. Borrings Læsebog for Mellemklasser, de 30 sidste Blade. Sammes Etudes litteraires, S. 32—62.

Samme Stiiilovclser fra Dansk til Fransk fra Nr. 30—54.

VI Gl. Af Borrings Etudes litteraires de vanskeligere Styk-
ker. Samme Grammaire française er gjennemlæst og
repeteret. Samme Contes moraux (Pierre og Pierette)
og 40 Numere af samme Forfatters franske Stiiilovel-
ser. Enkelte af Classen have af og til skrevet en fransk
Stiiil. Af „Les Nouvelles Genovoises“ er „la biblio-
theque de mon oncle“ oplæst og gjort til Gjenstand
for franske Samtaler.

I indeværende Skoleaar have Skolens Beneficiær været
fordelte paa følgende Maade:

1) Stipendier

af den almindelige Stipendiefond.

1) H. Brendstrup 35 Rbdr.,	hvoraf 11 Rbdr. 64 ß.	udbetales,	23 Rbdr. 32 ß.	oplægges til Hjælp i
				det første academiske Aar.
2) Th. Thygesen	}	hver 20 Rbdr., hvoraf 6 Rbdr.
64 ß. udbetales; 13 Rbdr. 32
ß oplægges.		
3) M. Lindhardt				
4) J. Wormslev				
5) J. Severin				

2) Fri Underviisning.

- 1) C. Amfinck. 2) L. Hviid. 3) H. Müller. 4)
H. Holm. 5) Jac. Steenberg. 6) C. F. Dahlerup.
7) J. Lund. 8) C. F. Funder. 9) C. Harpøth. 10)
H. Ipsen. 11) Jul. Steenberg. 12) H. Dahlerup.
13) J. Cramer. 14) L. Brendstrup. 15) T. Sta-
bell. 16) S. Nellemann. 17) W. Rasmussen. 18)
C. Carstens. 19) F. W. Rasmussen. 20) S. Hart-

vigson. 21) H. Schjerup. 22) C. Launy. 23) F. Jørgensen. 24) H. Schougaard. 25) N. Watt.

3) Underviisning mod nedsat Betaling.

H. Stephensen.

4) Det Moltke'ske Legat

for Embedsmænds Sønner var tillagt Disciplene M. S. F. Winding og Th. Thygessen. Da den Første i September afgik til Universitetet, udnævnte Hans Exc. Geheimestatsministeren Grev Moltke til Bregentved Discipelen N. Müller i overste Klasse til at nyde Legatet.

5) Det Hertel'ske Legat

blev af Ephoratet i Overeensstemmelse med Fundatsen uddeelt i Bøger som Flittigheds Belønning til følgende Disciple:

1) C. Amstrup: Betragtninger over den Christelige Troes Hovedlærdomme ved Dr. Mynster	2	Abdr.	1	Mk.
2) C. F. Dahlerup: Wolf Kraak af Dehleschläger	1	—	3	--
3) P. Schoubye: Nordens Guder ved Samme	1	—	3	--

Legatets Renter for sidste Aar udgjorde 4 Abdr. 5 Mk. 13 $\frac{1}{2}$.
 Overskud fra ifjor = — — — 2 —

for hvilken Sum, med et ubetydeligt Tilskud, de anførte Bøger bleve anskaffede.

Det blev i forrige Skoleefterretninger-bemærket, at de øvrige private Legater, som pleie at uddeles i September, da Hovedexamen afholdtes i Juli Maaned, dengang endnu ikke vare Noget tillagte, men at derom vilde blive gjort Indstilling efter endt Hovedexamen, til hvis Udfald der saaledes kunde tages Hensyn. Man har troet iaar at burde følge samme Fremgangsmaade, og det saameget mere, som Dimissionen til Universitetet endnu ikke er bestemt. Efter Løfte anføres her Uddelingen for Skoleaaret 1845—46.

6) Det Rosenfransgiske Legat.

(Stipendiaterne udnævnes af Biskoppen og Rectoren, hvilken Udnævnelse ratificeres af Stamherren til Rosenholm.)

1) P. Jensen	16	Rbdr.	72	ß.
2) M. F. S. Winding	10	Rbdr.	=	ß.
3) M. Lindhardt	10	—	=	—
4) M. Siegumfeldt	10	—	=	—

7) Det Davidsenske Legat 20 Rbdr.

(Stipendiaterne udnævnes af Ephoratet.)

1) M. Siegumfeldt	10	Rbdr.
2) M. Lindhardt	10	—

8) Det Soghske Legat,

hvis Aenter udgjøre 10 Rbdr. der ere bestemte til Rejsepenge til Academiet for een eller to trængende Dimittender, blev tillagt Dimittenden H. Schytte.

Om Uddelingen af disse Legater, hvortil nu ogsaa kommer det Stoungaardske Legat, for Skoleaaret 1846—47, vil Underretning blive meddeelt i de næste Skoleefterretninger.

Skolens Bibliothek, der ved Affattelsen af sidste Skoleefterretninger talte c. 5,140 Bind, blev i Marts 1846 forøget med 123 Bind, foruden et Antal af 167 Programmer fra Kjøbenhavns Universitet, Sorø Academie, de lærde Skoler i Kongeriget og Hertugdømmerne, saavel som fra Gymnasierne i Kongeriget Preussen. Ogsaa iaar har Hr. Kjøbmand H. Ph. Née her i Byen vist Skolen sin Dymærksomhed, ved at forære Bibliotheket et Exemplar af det af ham udgivne Skrift: „Forschungen ueber die Ueberschriften der Psalmen. Leipz. 1846.“

I Discipelbibliotheket er Bøgernes Antal siden Udgivelsen af forrige Skoleefterretninger voxet fra 336 til 360 Bind. Skolens Kasserer Hr. Fuldmægtig Mellemann har

meddeelt følgende Extract af denne Bogsamlings Regnskab for Aaret 1846.

I n d t æ g t.

1) Beholdningen efter Regnskabet for 1845 4 Rbd. 94 f.

2) Disciplenes Bidrag:

Januar Qv. 1846 12 Rbd. 24 f.

April — 12 — 24 -

Juli — 12 — = -

October — 12 — 48 -

49 — = -

Summa 53 Rbd. 94 f.

U d g i v t.

1) For Bøger 50 Rbd. 88 f.

2) — Bogbinderarbejde 17 — 6 -

67 — 94 -

Underbalance 14 Rbd. = f.

Skolens samtlige Indtægter have i Aaret 1846 udgjort:

1) Beholdningen efter Regnskabet for 1845 733 Rbd. 82 f.

2) Indtægter for Aaret 1846 15,469 — 19 -

Summa 16,203 Rbd. 5 f.

Udgifterne have været:

1) Til Skolens egne Fornødenheder: Bøger, Bygningernes Vedligeholdelse, Bibliotheket, Skatter og Afgifter af Skolens Eiendomme m. m. 9,854 Rbd. 88 f.

2) Reparationer ved de Skolen tilhørende

Kirker 21 — 73 -

3) Restancer 61 — 45 -

4) Udsatte Capitaler 1,800 — = -

5) Indsendt til den alm. Skolefond 213 — 67 -

Summa 11,950 Rbd. 81½ f.

Beholdning 4,252 Rbd. 19½ f.

Om den paabegyndte Forandring og Udvidelse af Skolens Bygninger.

Da Marhuus Cathedralsskoles Bygning, ihvorvel den, efter det lærde Skolevæsens gamle Form, var ret anseelig og rummelig, dog i i dens nærværende Omfang, og med den Fordeling af Værelserne, som hidtil fandt Sted, ikke vilde kunne afgive tilstrækkeligt Rum, naar den allernaadigst befalede Udvidelse af Underviisningen fuldstændigt skulde indføres, indgik Forstanderskabet under 17de Octbr. f. N. gennem Ephoratet til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler med et underdanigst Forslag til en Ombygning og Udvidelse af Localet, saaledes som man formeente det hensigtsmæssigst kunde indrettes, for at svare til Fordringerne i den ny Underviisningsplan. De hermed følgende Overslag tilligemed tilhørende Tegninger udførte ved Bygmester Schrøder her af Byen, gik ud paa at udvide det egentlige Skolelocale ved Paabygning af en anden Etage, hvortil, efter anstillet Undersøgelse, Grund og Muur ansaaes for at have den fornødne Styrke; at henlægge alle Classéværelser til nederste Etage, og indrette den øverste til Solennitetssal, Bibliothek, Naturaliekabinet m. M. hvilket Arbejde ansloges til 9,908 Rbdr. 88 f. Tillige medfulgte et Overslag over Opførelsen af et Gymnastikhuus af Bindingsværk til Beløb 1,303 Rbdr. 92 f. samt et Brænde- og Materialhuus for 547 Rbdr. 67 f. Overslagenes Totalsum var saaledes 11,760 Rbdr. 45 f.

I November f. N. ankom, efter den Kongelige Directions Foranstaltning, Hr. Statsraad og Hofbygmester Koch her til Stedet, for at tage Bygningen og Pladsen i Diebyn, og derefter at afgive sin Betænkning om Hensigtsmæssigheden af den lagte Plan. Under 4de Marts d. N. modtog Forstanderskabet gennem Ephoratet de indsendte Overslag og

Tegninger tilbage med Angivelse af de af Statsraad Koch foreslagne Forandringer i samme, hvorhos det paalagdes Forstanderskabet, snarest muligt at indkomme med nye Overslag i Overeensstemmelse med disse, saavel som Overslag over de Bekostninger, som et fuldstændigt nyt Inventarium til Skolen vilde udkræve.

Under 26de Marts indsendtes disse nye Overslag, ledsagede af Forstanderskabets Betænkning, til den Kongelige Direction. Deels formedelst de i Løbet af Vinteren forhøiede Priser paa Materialier og Arbeide, deels formedelst de foreslagne Forandringer i Byggeplanen, og Tilføielsen af det ny Inventarium, vilde Bekostningerne nu udgjøre:

Skolebygningen	11,912 Rbdr. 76 ß.
Inventariet	1,330 — 48 —
Gymnastikhuset	1,855 — 78 —
Brænde- og Materialhuset	547 — 67 —

I Alt 15,696 Rbdr. 77 ß.

Med bemeldte Overslag fulgte tillige en Skrivelse fra Aarhus Byes Communalbestyrelse, hvori denne anholdt om, at en Strimmel af Skolens Grund i Gaarden og den nuværende Skolehave paa 3 til 4 Alens Brede maatte overlades Communen til Udvidelse af den Passage, som under Navn af Skolegyden fører fra Pladsen ved Domkirken til Habet og det ny Habneanlæg. Da Tilstaaelsen af dette Andragende maatte ansees for at være af ikke liden Vigtighed for Byen, og der ingen Sandsynlighed var for, at Skolen nogentid vilde komme til at savne den Deel af sin Grund, som forlangtes afstaaet, blev Sagen underdanigst anbefalet af Forstanderskabet, under den Betingelse, at Communen, efter loblig Burdering, betalte den afstaaede Grunds Værdi, samt afholdt alle de af Afstaaelsen flydende Omkostninger med Nedbrydelsen og Gjenopførelsen af et Stykke Muur ud

til Gyden, saavelſom Opførelſen af en Entreebygning fra Gaarden til Skolen, hvilken, efter Afſtaaen af Grunden, vilde blive aldeles nødvendig.

Under 11te Juni d. A. modtog Forſtanderſkabet Ephyſerats Communi- cation af den Kongelige Directions Skrivelse af 5te ſ. M. ſaaledes lydende:

„Paa Directionens allerunderdanigſte Foreſtilling
 „har det behaget Hs. Maj. Kongen under 14de ſ. M.
 „allernaadigſt at bifalde, at Aarhus Cathedralſkoles
 „Bygning gives en Udvidelse og Forandring ved Paa-
 „bygning af en anden Stage i Overensſtemmelse med
 „den af Hofbygmester, Statsraad Koch forfattede Teg-
 „ning og de af Tømmermester Schrøder forfattede
 „Overslag og med de af Skolens Forſtanderſkab i Skri-
 „velse til Stiftsøvrigheden af 26de Marts ſidſteden
 „foreſlaaede Modificationer, dog ſaaledes, at Solenni-
 „tetsſalen beholder Bygningens hele Bidde; ſamt at der
 „i Forbindelse hermed paa de paa den vedlagte Grund-
 „plan betegnede Steder opføres et Brænde- og Mate-
 „rialhuus ſamt en grundmuret Gymnaſtikbygning, hvil-
 „ken dog rykkes ſaa langt ind mod Skolebygningen, at
 „det i Skolehaven beliggende Vykhuus kan vedligeholdes.
 „Endvidere har det behaget Hans Majeſtæt allernaadigſt
 „at bifalde, at en Strimmel af Skolens Grund i Gaar-
 „den og den nubbørende Skolehave med circa 3 Alens
 „Brede maa overlades Aarhus Byes Communalbeſty-
 „relſe til Udvidelse af den Gyde, ſom fører til det ny
 „Hayneanlæg under Betingeſe af, at Byen, foruden ef-
 „ter lovlig Vurdering at betale den afſtaaede Grundſ
 „Værdi, ogſaa afholder alle de af denne Afſtaaen fly-
 „dende Bekoſtninger med Nedbrydelsen og Gjenopbyggel-
 „ſen af Muren ſaavelſom Opbyggelsen af en Entreebyg-

„ning, hvorigjennem Indgangen vil blive fra Gaarden til Skolen.“

Bed denne Hans Majestæts Kongelige Naade vil saaledes Karhuus Cathedralskole inden kort Tid erholde en solid Bygning, der ikke blot vil afgive det fornødne Rum til Underviisningen og Opbevarelsen af de videnskabelige Apparater, men ogsaa ved sine ydre og indre Forhold med Værdighed være til sin Bestemmelse, og formedelt sin fordeelsagtige Bælggenhed ved den aabne Plads østen for Domkirken ikke lidet bidrage til Byens Forskjønnelse.

Bed Affattelsen af disse Skoleefterretninger ere de forberedende Foranstaltninger truffne, saaledes, at det egentlige Bygningsarbejde vil kunne begynde med Juli Maaned. Man venter, at den nederste Etage, der udelukkende skal indrettes til Glasfærelser, og hvor ingen ny Ydermuur bliver at opføre, i indeværende Sommer vil kunne blive fuldstændigt færdig, saaledes at den til Efteraaret vil kunne tages i Brug. Den øverste Etage derimod, som af Nyt skal paabygges, vil vel inden Efteraaret kunne bringes under Tag; men da der vil kræves længere Tid til Tørringen af de nye Mure, saavel som til Værelsernes indvendige Afspudsning, vil denne Deel af Bygningen først til næste Sommer kunne være færdig til Afbenyttelse.

Til midlertidigt Underviisningslocale har Skolen erholdt til Leie 3 Værelser i forrige Institutbestyrer nu Skolelærer Hr. Kraibergs Bolig paa Skolegade, samt en i det næste Huus beliggende Sal, tilhørende Hr. Borgerrepræsentant Herg, i hvilke Værelser Skolens 4 øverste Classer kunne undervises. For de 2 nederste Classer ere leiede to Værelser paa „Graven“ tilhørende Enkemadame Watt.

Ved den offentlige Examen foretages Proverne i følgende Orden:

A. Skriftlige Prover.

Formiddag (9—1). -

Eftermiddag (3—7).

Torsdagen den 15de Juli.

VI Cl. Latinſk Stil.	III Cl. Arithmetiſk Opgave.
V Cl. Danſk Stil.	II Cl. Lydſke Exempler.
IV Cl. Latinſk Stil.	I Cl. Danſk Dictamen.
II Cl. Arithmetiſk Opgave.	

Fredagen den 16de.

VI Cl. Overtættelse fra Latin.	VI Cl. Historiſk Udarbeidelse.
V Cl. Latinſk Stil.	IV Cl. Danſk Stil.
III Cl. Danſk Stil.	III Cl. Latinſk Stil.
I Cl. Arithmetiſk Opgave.	II Cl. Danſk Stil.

Lørdagen den 17de.

VI Cl. Religionsudarbeidelse.	} Geometriſk Tegning.
III Cl.	
II Cl.	
I Cl.	

B. Mundtlige Prover.

Bærelſet A.

Bærelſet B.

Tirsdagen den 20de.

kl. 9—1. VI Cl. Latin.	9—11. V Cl. Historie.
3—6. VI Cl. Lydſk.	11—1. V Cl. Geographi.
	3—7. III Cl. Danſk.

Onsdagen den 21de.

9—1. VI Cl. Religion og N. Lest.	9—11. II Cl. } Historie
3—5. V Cl. } Geometri.	11—1. I Cl. } og Geographi.
5—7. IV Cl. }	3—6. III Cl. Historie.

Torsdagen den 22de.

9—1. VI Cl. Græſk.	9—1. III Cl. Religion.
3—7. VI Cl. Arithmetiſk.	3—5. V Cl. } Græſk.
	5—7. IV Cl. }

Fredagen den 23de.

9—11. V Cl. } Latin.	9—10 $\frac{1}{2}$. II Cl. } Lydſk.
11—1. IV Cl. }	10 $\frac{1}{2}$ —12. I Cl. }
3—7. VI Cl. Geographi.	3—4. II Cl. } Naturhistorie.
	4—5. I Cl. }

Løverdagen den 24de.

—12. VI Cl. Geometri.	} Religion.
—7. VI Cl. Fransk.	
9—11. V Cl. Religion.	
11—1. III Cl. Geographi.	
	} Religion.
3—4½. II Cl.	
	4½—6. I Cl.

Mandagen den 26de.

—11. V Cl. } Lydsf.	} Dansk.
1—1. IV Cl.	
—5. V Cl. } Fransk.	} Lydsf.
—7. IV Cl.	
	9—10½. II Cl.
	10½—12. I Cl.
	3—7. III Cl.

Tirsdagen den 27de.

—12. VI Cl. Historie.	} Latin.
—5. IV Cl. Religion.	
—7. IV Cl. Dansk.	
	9—1. III Cl.
	3—7. III Cl. Fransk.

Onsdagen den 28de.

—12. VI Cl. Hebraisk.	} Arithmetik.
—5. IV Cl. Historie.	
—7. IV Cl. Geographi.	
	9—11. V Cl.
	11—1. IV Cl.
	3—5. II Cl. Fransk.

Bærelset A. er i Gaarden Nr. 42 paa Skolegade i nederste Etage, Indgangen fra Gaden; Bærelset B. i Nabohuset Nr. 41, øverste Etage.

Prøverne i Gymnastik og Svømning ville, efter som Beir-
liget tillader det, blive afholdte een af de første tre Dage i Ugen
fra den 12te til den 18de Juli.

Prøven over de Unge, som ere anmeldte til Dptagelse i
Skolen, vil blive afholdt den 1ste September, og begynder om
Morgenen Kl. 8.

Disciplenes Forældre og Værger, saavelsom Enhver, der
interesserer sig for Skolen og dens Virksomhed, indbydes herved
til saa ofte deres Tid og Veilighed maatte tillade det, at bære
de mundtlige Prøver med deres Nærværelse.

Karhuus, den 2den Juli 1817.

H. H. Blache.

